

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Marek Zająk

Warszawa, dnia   kwietnia 2011 r.

Pan
Henryk Smolarz
Prezes Kasy Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego

KPZ-4100-07-01/2011
P/10/105

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli - Departament Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia, skontrolowała Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) w zakresie wykonania budżetu państwa w 2010 r. w części 72 – KRUS oraz wykonania w 2010 r. planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego (FER), Funduszu Administracyjnego (FA) oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji (FPiR).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym 8 kwietnia 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie budżetu państwa za 2010 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego za 2010 r. Pozytywnie z zastrzeżeniami ocenia natomiast wykonanie planów finansowych w 2010 r. Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.

---

¹ Dz.. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

Formułując pozytywną ocenę Najwyższa Izba Kontroli wzięła pod uwagę:

- poprawne zaplanowanie oraz wykonanie przychodów i wydatków w części 72 - KRUS i FER, FA oraz FPiR.

Wydatki FER w pozycji „składka na ubezpieczenie zdrowotne rolników” w stosunku do planu wg ustawy budżetowej były o 10% niższe (tj. o 206.852 tys. zł), z uwagi na to, że na etapie planowania trudno przewidzieć należną w 2010 r. kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne rolników zależną od ceny skupu żyta²;

- brak zobowiązań długoterminowych i wymagalnych na koniec 2010 r. w części 72 - KRUS oraz w FER, FA i FPiR;
- spadek kwoty zaległości FER w stosunku do 2009 r. o 10,1% (tj. o 43.829,3 tys. zł), wzrost wskaźnika ściągальności należności wraz z zaległościami z tytułu składek na FER do 103,3% (tj. o 4,8 punkty procentowe) oraz zmniejszenie o 16,0% (tj. o 744,1 tys. zł) kwoty należności składkowych odpisanych z powodu przedawnienia (przy czym ponad połowa odpisanych należności była zabezpieczona hipoteką - 59,9%);
- poprawność formalną oraz kontrolę bieżącą i dekretację dowodów (za wyjątkiem błędów formalnych dotyczących zapisu daty operacji gospodarczej w dzienniku), a także wiarygodność zapisów księgowych, tj. ujęcie dowodów w księgach we właściwej wartości, w odpowiednim okresie sprawozdawczym oraz ze wskazaniem właściwych kont syntetycznych i analitycznych.

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła uwagę, że w toku realizacji planu finansowego FER nastąpił w 2010 r., w stosunku do 2009 r., wzrost zobowiązań wymagalnych³ o 65,8% (tj. o 96 tys. zł) oraz wzrost kwoty wypłaconych odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego o 66,1% (tj. o 11,9 tys. zł). Wzrosła również wysokość nowo ujawnionych nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych o 5,1% (tj. o 961 tys. zł), w tym o 22,1% (tj. o 33,1 tys. zł) nadpłat wynikających z błędnie wydanych decyzji.

---

² Wysokość składek zaplanowano przyjmując, że cena skupu 1 dt żyta wyniesie 37,2 zł (średnia cena skupu żyta za okres: styczeń – czerwiec 2009 r. wynosiła 37,47 zł). Zgodnie z komunikatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego średnia cena skupu 1 dt żyta za okres trzech kwartałów 2009 r. wyniosła 34,1 zł, tj. była niższa o 3,1 zł niż przyjęto do planu

³ Zobowiązania wymagalne powstałe w ciągu roku wynikające głównie z ustalenia w zaniżonej wysokości świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego oraz wyroków sądów zmieniających decyzje KRUS przyznające świadczenia.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła nieprawidłowości i uchybienia w pozostałych Funduszach, dotyczące:

- niskiego wykorzystania środków na realizację Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich. Wkład własny na ten cel wynosił 2.006 tys. zł, co stanowiło 24,5% planu finansowego wg ustawy budżetowej oraz 54,3% planu finansowego po zmianach (§6124), co wskazuje, że podobnie jak w latach 2008 i 2009, zadania w tym zakresie nie zostały należycie przygotowane;
- nienależytego nadzoru nad realizacją zadań Biura Prewencji i Rehabilitacji, o czym przesądzają następujące nieprawidłowości:
  - a) przewlekłe prowadzono postępowanie na wykonanie 130 tys. egzemplarzy kalendarzy dla rolników na 2011 r. Rozpoczęte postępowanie w czerwcu 2010 r. zakończono podpisaniem umowy dopiero 17 grudnia 2010 r., z terminem realizacji 30 dni od daty podpisania umowy, a ponadto, Biuro Prewencji i Rehabilitacji bez zastrzeżeń zatwierdziło pod względem merytorycznym, wystawioną niezgodnie z warunkami umowy, fakturę VAT, zaś dział Finansowo-Księgowy dokonał rozliczenia i wypłaty kwoty za ww. fakturę;
  - b) wznowiono w Ośrodku Szkoleniowo-Rehabilitacyjnym (OSR) w Teresinie, od stycznia 2010 r. prowadzenie rehabilitacji leczniczej dla rolników i osób uprawnionych, pomimo że OSR nie spełniał w tym czasie wymogów określonych rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 10 listopada 2006 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej⁴, co potwierdzała ocena lekarza specjalisty rehabilitacji leczniczej z 20 września 2010 r.

Wprawdzie rozporządzenie z dnia 2 lutego 2011 r. w tym zakresie⁵, wydłużało do 31 grudnia 2016 r. termin dostosowania zakładów opieki zdrowotnej do warunków w nim określonych, to w Ośrodku nie opracowano programu dostosowania obiektu do wymogów rozporządzenia. Ponadto, pomimo wznowienia rehabilitacji leczniczej, działalność OSR nadal przynosiła ujemny wynik finansowy, który w 2010 r. wyniósł 125 tys. zł, pomimo że w stosunku do pierwotnej umowy z KRUS obłożenie (liczbę osobodni) w OSR zwiększono o ponad 27 %;

---

⁴ Dz. U. Nr 213, poz. 1568 ze zm.

⁵ Dz. U. Nr 31, poz. 158.

- c) nierzetelnie nadzorowano realizację dotacji celowych przyznanych przez Prezesa KRUS. Zapotrzebowania z Centrów Rehabilitacji Rolników (CRR) i OSR nie zawierały odwołania do planów zakupów lub planów modernizacji, a nawet uzasadnienia celowości zakupów. Nie uzasadniono podziału dotacji dla poszczególnych jednostek. Umowy na udzielenie dotacji miały charakter ogólny, bez podziału tych środków finansowych na poszczególne zadania i zakupy. Podawano jedynie wysokość i terminy przekazywanych transz płatności;
- udzielenia w I połowie 2010 r. ze środków FA, dwóch zamówień publicznych⁶ o wartości 16.065,3 tys. zł, w trybie z wolnej ręki, mimo że nie zachodziły przesłanki określone w art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych⁷, ponieważ konieczność zapewnienia ciągłości serwisu oprogramowań oraz świadczenia usług sieci WAN, po wygaśnięciu dotychczas obowiązujących umów⁸, była przewidywalna. Wyczerpywało to znamiona naruszenia dyscypliny finansów publicznych określone w art. 17 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych⁹;
  - zawarcia umowy nr 345/2010¹⁰, w dniu 1 października 2010 r., tj. po upływie 32 dni od zakończenia postępowania przetargowego, oraz rozpoczęcie jej realizacji od 1 listopada 2010 r., tj. po upływie 1 miesiąca od dnia jej zawarcia, przy jednoczesnym obowiązywaniu umowy nr 80/2010 zawartej na modyfikację i świadczenie usług serwisowych systemów KRUS z naruszeniem warunków § 13 tej umowy¹¹. Po zawarciu nowej umowy 345/2010 nie tylko nie zakończono wykonania

---

⁶ Umowa nr 80/2010 z dnia 31 maja 2010r. na modyfikację (nie wynikającą ze zmian przepisów prawnych – zlecone w ramach umowy 238/2009), serwis oraz prowadzenie prac rozwojowych systemów informatycznych wspomagających obsługę systemów ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w KRUS.

Umowa nr 15/2010 r. z dnia 12 lutego 2010 r. na świadczenie usługi operatorskiej sieci WAN obejmującej transmisję danych oraz głosu poprzez dostarczenie urządzeń, zestawienie łączy, utrzymanie i zarządzanie infrastrukturą sieci WAN.

⁷ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm. Zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy – Prawo zamówień publicznych Zamawiający może udzielić zamówienia z wolnej ręki, jeżeli ze względu na wyjątkową sytuację niewynikającą z przyczyn leżących po stronie zamawiającego, której nie mógł on przewidzieć, wymagane jest natychmiastowe wykonanie zamówienia, a nie można zachować terminów określonych dla innych trybów udzielenia zamówienia.

⁸ Umowa nr 238/2009, nr 15/2005, nr 7/2008 i 446/2008.

⁹ Dz. U. z 2005 r. Nr 14 poz. 114 ze zm.

¹⁰ na modyfikację, serwis oraz prowadzenie prac rozwojowych systemów informatycznych, dotyczących systemów ubezpieczeniowych i zdrowotnych KRUS.

¹¹ § 13 ust. 1 umowy nr 80/2010r. stanowił: „zamawiający zastrzega, że w przypadku zawarcia umowy z Wykonawcą wyłonionym w ramach toczącego się postępowania w trybie przetargu ograniczonego na eksploatację, modyfikację, serwis oraz prowadzenie prac rozwojowych systemów informatycznych, umowa może być rozwiązana przed upływem okresu na jaki została zawarta, poprzez jednostronne pisemne oświadczenie Zamawiającego złożone Wykonawcy nie później niż 45 dni przed zamierzonym przez zamawiającego terminem rozwiązania umowy.”

poprzedniej, ale 6 października 2010 r. dodatkowo zlecono modyfikację systemu na kwotę 1.304,4 tys. zł (do końca roku zrealizowano ją na kwotę 123,3 tys. zł). Poprzednią umowę na podstawie porozumienia rozwiązano dopiero z dniem 11 lutego 2011 r. Natomiast zadania zlecone umową 345/2010 (I i II etap), po których miało nastąpić świadczenie usług serwisowych, zostały wykonane i odebrane dopiero 11 lutego 2011 r., tj. z 42-dniowym opóźnieniem w stosunku do warunków umowy. Wniosek w sprawie naliczenia kary umownej Dyrektor Biura Informatyki i Telekomunikacji skierował dopiero 31 marca 2011 r.

Umowy o usługi serwisowe w KRUS podpisał dyrektor Biura Informatyki i Telekomunikacji¹², a rozpoczęcie jej realizacji z dniem 1 listopada 2010 r. uzasadnił koniecznością zsynchronizowania prac modyfikacyjnych realizowanych w ramach poprzedniej umowy, które miały wdrożyć nowe rozwiązania wynikające z wejścia w życie nowego aktu normatywnego¹³ oraz potrzebą dłuższego czasu na weryfikację tej umowy i oczekiwaniem na dostarczenie przez Wykonawcę właściwego dokumentu zabezpieczenia należytego wykonania umowy. NIK nie podziela argumentów przedstawionych w uzasadnieniu Dyrektora Biura Informatyki i Telekomunikacji, dotyczących opieszalego wdrożenia umowy, ponieważ Wykonawca przystępując do przetargu był poinformowany w SIWZ o wymaganiach dotyczących zabezpieczenia należytego wykonania umowy, a rozporządzenie weszło w życie już od 12 marca 2009 r. i od tego czasu możliwe było podjęcie stosownych działań usprawniających system w ramach wcześniej zawartej umowy - nr 238/2010 z dnia 17.07.2009 r. - na przeprowadzenie m.in. modyfikacji systemu wynikającej ze znowelizowanych przepisów ubezpieczeń społecznych rolników.

W zakresie badania systemu finansowo-księgowego stwierdzono występowanie błędów formalnych dotyczących rejestracji daty operacji gospodarczej w dzienniku w przypadku 32,9% zbadanych dowodów księgowych pochodzących z doboru próby metodą monetarną¹⁴ oraz 10,5% dowodów księgowych pochodzących z doboru celowego¹⁵. Data

---

¹² Upoważniony na podstawie § 7 ust. 3 pkt 3 regulaminu organizacyjnego KRUS.

¹³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowego zakresu oraz sposobu przekazywania do centrali Narodowego Funduszu Zdrowia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego danych dotyczących osób objętych ubezpieczeniem zdrowotnym i płatników składek (Dz. U. Nr 30, poz. 192).

¹⁴ Prawdopodobieństwo wylosowania dowodu księgowego jest proporcjonalne do wartości operacji udokumentowanej tym dowodem - 28 dowodów księgowych na kwotę 17.145,5 tys. zł (tj. 21,6% ogólnej kwoty wylosowanych dowodów).

¹⁵ 2 dowody księgowe z doboru celowego na kwotę 1.325,5 tys. zł (tj. 14,8% ogólnej kwoty dobranej w doborze celowym).

operacji gospodarczej zamieszczona w systemie księgowym nie odpowiadała faktycznej dacie operacji gospodarczej zawartej w dowodach księgowych, co stanowiło naruszenie art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁶. Ponadto dokonywano zmian w dowodach księgowych po upływie 3 miesięcy od daty ich wprowadzenia do ksiąg rachunkowych¹⁷.

* * *

Przedstawiając Panu Prezesowi powyższe uwagi i opinie, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) Wzmożenie nadzoru nad Biurem Prewencji i Rehabilitacji w zakresie funkcjonowania Centrów Rehabilitacji Rolników i Ośrodka Szkoleniowo-Rehabilitacyjnego.
- 2) Usprawnienie przeprowadzania postępowań o zamówienie publiczne, w szczególności w zakresie przygotowania SIWZ.
- 3) Wyegzekwowanie kary umownej za nieterminową realizację umowy nr 345/2010.
- 4) Przeprowadzanie szkoleń pracowników oddziałów regionalnych i placówek terenowych KRUS celem wyeliminowania błędów polegających na nieprawidłowym ustalaniu wysokości świadczeń skutkującym koniecznością wypłaty odsetek lub powstawaniem nadpłat.
- 5) Wyeliminowanie błędów w zakresie funkcjonowania systemu finansowo-księgowego KRUS.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Prezesa, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

---

¹⁶ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.

¹⁷ Zmiana dekretacji oraz dodanie nowych dekretacji przy dowodach księgowych spowodowało, że 130 zapisów księgowych na kwotę 16.192 tys. zł dotyczących wyciągów bankowych FA ze stycznia 2010 r. ujęto z datą zaksięgowania kwietniową.

Zgodnie z art. 61 ust. 2 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Prezesowi prawo zgłoszenia na piśmie do Kolegium NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.